

Μήγαρις
έχω άλλο
στο νου μου
πάρεξ
έλευθερία
και γλώσσα;

Δ. Σολωμός

Ἡ Γλῶσσά μας...

Ἡ Ἱστορία μας...

Ὁ Πολιτισμός μας...

• Ανυπολόγιση ἡ Αξία

τῆς Πνευματικῆς μας Κληρονομιάς •

Χριστούγεννα με τὸν Παπαδιαμάντη*

τοῦ Σαράντου Ἰ. Καργάκου

Ἐχει γίνει λογοτεχνικὸ ἔθιμο: Δὲν γίνονται Χριστούγεννα χωρὶς Παπαδιαμάντη. Ὅμοια καὶ Πάσχα. Ὅσα χρόνια ἀρθρογραφῶ στὴν ἱστορικότερη ἐφημερίδα τῆς χώρας, τὴν «Ἐστία», πάντα κατὰ τὴν πανέορτη διάρκεια τοῦ 12ημέρου ἀφιερώνω τὰ ἄρθρα μου στὸν Σκιαθίτη συγγραφέα, δείχνοντας μὲ συνεχεῖς ἀναφορὲς στὸ ἔργο του, πόσο ἰδιόμορφη ἦταν ἡ προσωπικότητά του καὶ πόσο περίπλοκος, γριφώδης καὶ αἰνιγματικὸς ἦταν ὁ χαρακτήρας του.

Ὁ Παπαδιαμάντης ἦταν ἐκλεκτικὸς τόσο στὶς σχέσεις καὶ στὶς σκέψεις ὅσο καὶ στὴν τροφικὴ διαίτά του. Κάποτε ὁ Μαλακάσης τὸν ἔπεισε νὰ τοῦ προσφέρῃ ἓνα περίπατο μὲ τὸ ὄχημά του ὡς τὴν Πεντέλη καὶ νὰ τοῦ παραθέσει λουκούλλιο γεῦμα μὲ εὐώδη ρετσίνατο. Ἀλλ' ὅταν ὁ Παπαδιαμάντης ἦπιε μιὰ γουλιὰ, τὸ ἀπέπτυσε λέγοντας περιφρονητικὰ «ξινίθρες» καὶ ἀφοῦ ἔκανε παζάρι μ' ἓναν ἀγωγιάτη ἐπανῆλθε ἐπὶ ὄνου ἢ ἡμιόνου ὠχούμενος στὸ κλεινὸν ἄστρ, ἀφήνοντας «σύζυλο» τὸν Μαλακάση.

καὶ ἀφοῦ ἔκανε παζάρι μ' ἓναν ἀγωγιάτη ἐπανῆλθε ἐπὶ ὄνου ἢ ἡμιόνου ὠχούμενος στὸ κλεινὸν ἄστρ, ἀφήνοντας «σύζυλο» τὸν Μαλακάση.

Ἀλλὰ τὴν πλέον σπαρταριστὴ περιγραφὴ τῶν γευστικῶν ἰδιοτροπιῶν τοῦ Παπαδιαμάντη μᾶς τὴν ἔχει δώσει ὁ συντοπίτης, ἐξάδελφος καὶ ὁμόροπος του ὡς πρὸς τὶς θρησκευτικὲς καὶ λογοτεχνικὲς τάσεις Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης, πού ἤξερε καλὰ τὶς προτιμήσεις τοῦ ἄλλου Ἀλεξάνδρου. Στὸ μικρὸ ἀφήγημα πού ἐμπεριέχεται στὸν ἕκτο τόμο τῶν «Διηγημάτων» του, πού ἐξέδωσε τὸ 1928 ὁ οἶκος Ἰ. Σιδέρη, καὶ τὸ ὁποῖο φέρει τὸν τίτλο «Ἱστορία μιᾶς τυρόπηττας, ἡ ὁποία εἰς τὸ τέλος γίνεται φασκόμηλον» δίνεται τὸ ἱστορικὸ ἐνὸς «δραματικοῦ» περιστατικοῦ μὲ κύριους ἥρωες τοὺς δύο ἐξαδέλφους.

* * *

Όπως αφηγεῖται ὁ Μωραϊτίδης, «κατὰ πρόσωπον τοῦ Αναβρυτηρίου ὑπῆρχε ὁ διάσημος φουῖνος τοῦ Ἡπειρώτη Γέρο-Μίχα. Θέλοντας, λοιπόν, ὁ Μωραϊτίδης νὰ κάνει μιὰ χριστουγεννιάτικη ἔκκληξη στὸν Παπαδιαμάντη πὸν νοσταλγοῦσε πάντα τὰ ἐδέσματα τῆς πατρίδας του, παρήγγειλε στὸν Γέρο-Μίχα μιὰ σκιαθίτικη πῆττα δίνοντάς του αὐστηρὲς ὁδηγίες ὡς πρὸς τὴν παρασκευὴ. Ὁ Γέρο-Μίχας τοῦ ὑποσχέθηκε: «*Νὰ σοῦ κάνω ἐγὼ ψαρόπηττα τρικεριώτικη πὸν νὰ τρώγῃ ἢ μάννα καὶ νὰ μὴ δίνῃ τοῦ παιδιοῦ!*»!

Ἦλθε ἡ νύκτα τῶν Χριστουγέννων καὶ οἱ δύο ἐξάδελφοι συναντήθηκαν στὸν Ἅγιο Ἐλισσαῖο. Ἡ Ἀκολουθία ἄρχιζε στὶς 2 καὶ τελείωνε στὶς 5 τὸ πρωί. Στὸ ὠραιότερο μέρος τῆς Ἀκολουθίας «*ἐκυριάρχει ὁ Παπαδιαμάντης, ψάλλων μὲ τὴν ἄχρουν ἐκείνην ἀσθениκὴν φωνήν, ἀλλὰ μὲ τὸ περιπαθεὲς ἀλγισμόνητον ὕφος κατορθόνων νὰ μεταδίδῃ τὸν ἐνθουσιασμόν του εἰς τοὺς ἀκούοντας, οἱ ὅποιοι χωρὶς νὰ θέλουν τὸν παρηκολούθουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς ἀρμονικὰς κινήσεις του ἐν τῷ ψάλλειν, ὅτε ἐκινεῖτο ὄλος κ' ἐχόρευε κ' ἐλαφρῶς ἐκτύπα τὰς χεῖρας του ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου καὶ τοὺς πόδας του ἐπὶ τοῦ ξυλίνου δαπέδου, χωρὶς νὰ γεννᾷ καμμίαν χασμωδίαν.*».

Όταν τελείωσε ἡ Ἀκολουθία, οἱ δύο Ἀλέξανδροι μὲ τὴ δική τους ἀκολουθία προσῆλθον στὸν κατάφωτο φουῖνο τοῦ Γέρο-Νίκα, πὸν ἦταν καὶ διάσημο «λουκουματζίδικο» καὶ ἀφοῦ δόθηκε ἡ παραγγελία γιὰ τρία «κατοσταράκια» κρασί, ὁ Μωραϊτίδης ἔδωσε ἐντολὴ νὰ ἔλθῃ ἡ πῆττα. Ἀλλ' ἄς ἀφήσουμε τὸν ἴδιο νὰ μᾶς διηγηθεῖ τὰ ὑπόλοιπα:

«*Ὁ Παπαδιαμάντης πρὸς τὸ ἄκουσμα τοῦ προσφιλοῦς του ἐδέσματος κατ' ἀρχὰς ἔδειξε κάποιαν δυσπιστίαν, συνηθισμένος ἀπὸ τοιοῦτους δόλους, τοὺς ὁποίους ἐθεώρει ὡσὰν πειρασματικὰ πειράγματα, ὕστερον μάλιστα ἀπὸ μίαν τόσον εὐφραντικὴν Ἀγρυπνίαν. Ἀλλ' ἀφ' οὔ ἤκουσε τὸν ὑπηρετὴν νὰ ἐπαναλαμβάνει τὴν διαταγὴν, ἐπέισθη πλέον ὅτι εὐρίσκετο ἐνώπιον μᾶς θεσπεσίας ἀναψυχῆς του, καὶ μὲ κατηνχαρίστησε, μὲ γέλιο ἀνυπόκριτον· νὰ ζήσης, Ἀλέκο, μοῦ λέγει κατὰ τὴν συνήθειάν του. Ἦρχισε δὲ ἀμέσως νὰ ψάλλῃ ἐλαφρά-ἐλαφρὰ τὸ “Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε”, πολὺ γλυκὰ καὶ πολὺ ὀρεκτικά, ὡς νὰ ἔτρωγεν ἀληθῶς τὴν τυρόπητταν.*».

Ἡ τυρόπηττα ἐντὸς ταψίου ἦλθε, ἀλλ' ἡ θέα τῆς ἦταν ἀποκρουστικὴ: «*ἓνα πολτῶδες ψωμίον, ὅπου ἔπλεεν μέσα εἰς τὰ βούτηρα.*» Ἴδου καὶ τὸ ἀποτέλεσμα:

«*Ἀλλ' ἡ ἔπληξις τοῦ Παπαδιαμάντη δὲν περιγράφεται. Ἔχασε τὸ γέλιο του ἀμέσως καὶ τὴν φαιδρότητά του. Ἐγείνε πλέον κίτρινος ἀπ' ὅ,τι συνήθως ἦτο· συνωφρυνώθη. Δίδει ἀμέσως μιὰ μὲ τὸ χέρι του εἰς τὸ ταψίον,*

τὸ ὁποῖον ἄρχισε νὰ περιστρέφεται ὡσὰν ἕνας δίσκος ὁδοπαικτῶν, καὶ βλέπων μετὰ τινος εἰρωνικοῦ μειδιάματος, φωνάζει ἐγειρόμενος:

- *Αὐτὸ δὲν εἶναι τυρόπηττα! Αὐτὸ εἶναι σκεμπές!»*

Κι ἔγινε ἄφαντος, «ἀναφωνήσας μὲ κάποιον θυμὸν· καλὴ χρονιά σας». Ὁ Μωραϊτίδης ἐπέπληξε τὸν Γέρο-Μίχα, ἀλλ' αὐτὸς ἀποκρίθηκε μὲ ἀδιαφορία:

- *«Ὡχ, ἀδελφέ! Ψύλλους στ' ἄχυρα!... Τέτοιες ἡμέραις λυόνουν ὄχι μόνον τυριὰ καὶ βούτυρα, ἀλλὰ καὶ τὰ μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων».*

Ὁ Παπαδιαμάντης, χολωμένος, κατέφυγε σ' ἕνα γνωστὸ του καφε-νεῖο στοῦ Ψυρῆ καὶ ἔπινε φασκομηλιά, «τὸ προσφιλές του ἀπόσταγμα». Ἐκεῖ τὸν βρῆκε ὁ Μωραϊτίδης κι ἕνας φίλος του. Ἐκάθησαν πλησίον του «μὲ σφικτοραμμένα χεῖλη». Μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια συναναστροφῆς ἤξεραν τὰ «χούγια» του: Ἀρχικὰ σκυθρωπὸς καὶ μετὰ ἰλαρός. Καὶ τότε *«ἐγέμιζε τὴν συντροφίαν μας μὲ λογοπαίγνια, μὲ ἀστειολογίες καὶ εὐμορφα γιὰ τὸν καθένα μας ρητά, ἀπ' ὅσα εἶχε πλουσιώτατα ἀποθηκευμένα εἰς τὸν παροιμιώδη θησαυρὸν τῆς μνήμης του».*

Καὶ γιὰ νὰ δείξει τὴ μεταστροφή του κάλεσε τὸν σερβιτόρο καὶ τοῦ εἶπε:

- *«Δύο φασκόμηλα ἀμέσως. Λάμπρο, καὶ ἕνα ναργιλὲ σέρτικο».*

Ὁ ναργιλὲς ἦταν γιὰ τὸν συνοδὸ τοῦ Μωραϊτίδη, πού, συνεχίζοντας τὴν ἀφήγησή του, γράφει:

«Καὶ χωρὶς νὰ κάμη διόλου λόγον διὰ τὸν σκεμπέν, ὡς ὠνόμασε τὴν τυρόπητταν τοῦ Ἡπειρώτου, ἤρχισε νὰ ψάλλῃ σιγά-σιγὰ τὴν Ἐκλογὴν τῆς Ἀγρυπνίας, ἕνα Δαβιτικὸν χορευτικὸν καὶ πολὺ χαρμόσυνον ἄσμα τῆς ἐορτῆς, ροφῶν τὴν φασκομηλιάν του ἡδονικῶς καὶ ἀπολαυστικώτατα, κροτῶν (=κτυπώντας) ἐλαφρὰ τοὺς πόδας ἐπὶ τοῦ δαπέδου·

- Ἀλαλάζατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ. Ἀλληλούια.

* * *

Αὐτός, ἀγαπητοὶ ἀναγνώστες, ἦταν ὁ Παπαδιαμάντης, πὸ μ' ἕνα φασκόμηλο νὰ κάνει πλούσια Χριστούγεννα, γιὰτὶ εἶχε μέσα του πλούσια κοιτάσματα ἀγάπης.

(*) Ἐφημερ. «Ἐστία», 20.12.1013, σελ. 8.